

HINTALOVON GYERMEKJOGI ALAPÍTVÁNY

**ONLINE BIZTONSÁG AZ
OTTHONTANULÁSBAN**

TANÁRI SEGÉDANYAG

HINTALOVON
Gyermekjogi Alapítvány

A gyerek biztonsága és jólléte.....	4
Digitális lábnyom	4
Online személyiség	6
Digitális bizalom	7
Erőszaktól és bántalmazástól való védelem	8
Magánélet online védelme.....	10
Online-offline egyensúly	11
A pedagógus biztonsága és jólléte	13
A szülő biztonsága és jólléte	16
Melléklet.....	18
A tantermen kívüli oktatás során használt felületek regisztrációs korhatára	18

ONLINE BIZTONSÁG AZ OTTHONTANULÁSBAN

TANÁRI SEGÉDANYAG

Mint minden oktatási helyzetben, itt is legalább három szereplő van, akinek az felelősségét, jogait és lehetőségeit közelről meg kell vizsgálni: a diákok, a szülők és az iskola (pedagógusok).

Minden esetben két oldalról tesszük fel a kérdéseket:

- 1) Mi szolgálja adott szereplő biztonságát az online térben, illetve
- 2) ő hogyan segítheti és támogathatja a többi szereplő biztonságát (hogyan tudja elkerülni, hogy kárt okozzan másnak)?

Ez a megközelítés azért fontos, mert az iskolát egy ökoszisztémának tekintjük, amiben minden résztvevő jólléte fontos.

A GYEREK BIZTONSÁGA ÉS JÓLLÉTE

A gyerekek oldalán az szolgálja az online biztonságot, ha az alábbi kérdésekre pontosan tudja a választ mind a tanár, mind pedig a szülő és a gyerek:

1. Milyen oldalakra/felületekre **regisztrál** a gyerek a digitális oktatás¹ miatt, és milyen alkalmazásokat kell **használnia**? (teljes lista)
2. A jelenlegi helyzetben mi az oktatás **célja**, és az milyen pedagógiai **módszerekkel**² érhető el?
3. Azokon milyen **feladatokat** kell teljesítenie?

DIGITÁLIS LÁBNYOM

A digitális lábnyom fogalma azokra a jelekre, nyomokra vonatkozik, amelyek a felhasználó online jelenléte után maradnak, és amelyekből következtetni lehet a tevékenységére.

- Az iskolának (tanároknak) érdemes **minimalizálni** a gyerek által használt felületek/alkalmazások számát, ennek érdekében érdemes **összehangolniuk**, hogy milyen platformok használatára kéri a gyereket.

- Fő szabály szerint olyan platform használata nem kérhető a gyerektől, aminek **regisztrációs életkorát** nem éri el.³
- Ha ez nem megoldható, akkor a **szülő aktív online jelenétét** kell biztosítani a regisztrált felületen (társprofil, szülői főprofil, csatlakozó profil stb.), valamint fel kell hívni a szülő és a gyerek figyelmét arra, hogy a távoktatási időszak végeztével a korhatárszabályokat sértő **regisztrációkat meg kell szüntetni**.⁴

¹ Hasznos olvasnivaló: <https://yelon.hu/szuloknek/online-oktatas-biztonsagosan/>

² Segédanyag: <https://hintalovon.hu/hu/cikk/tanarkent-digitalis-osztalyteremben>

³ Lásd: Melléklet

⁴ Hasznos olvasnivaló: <https://yelon.hu/szuloknek/a-szuloi-felelosseg-a-gyerek-digitalis-labnyomaban/>

- Az online oktatási platformokat elsősorban a gyerek **valós idejű oktatására** ajánlott használni, valamint a tanulási folyamat támogatására és segítésére.
- **Kerülni javasoljuk** azokat a számonkérési és beszámolási formákat, amelyek növelik a gyerek digitális lábnyomát (videokészítés és -feltöltés, közösségimédia-felületek egyéni és önálló használata, arra való tartalom elhelyezés stb.).⁵
- Az online oktatási időszak zárásakor érdemes **tájékozódni** arról, hogy milyen tapasztalatokat szereztek a családok és a gyerekek, hogyan változtak meg az online eszközhasználati szokások,⁶ illetve van-e olyan kérdés, terület, ahol segítséget igényelnek.⁷ Szintén **tájékoztatni** szükséges a szülőket arról, hogyan szüntethetik meg a feleslegessé vált regisztrációkat, profilokat.⁸
- Számítani kell arra, hogy családonként eltérő az **érzékenység** ebben a kérdésben. Ha tudatosabbak a szülők az internethasználatban,⁹ akkor nagyobb eséllyel fogják maguktól is figyelni a gyerek online aktivitását a távoktatásban is. Kevésbé tudatos szülők esetén a pedagógusokra több feladat hárul.
- Képmás, hangfelvétel készítéséhez minden esetben előzetes, írásbeli szülői **hozzájárulás** szükséges.¹⁰ Ennek hiányában beszámolásra, számonkérésre olyan módszer, technika nem használható, ami video- vagy fotókészítést/küldést/feltöltést is igényel a gyerektől.¹¹
- Az **adattvédelmi** szabályokat minden esetben be kell tartani az online tanítás során keletkezett szöveges vagy képi tartalmak kezelése során.¹² Ennek megfelelően a pedagógusnak (és a szülőnek, valamint a gyerekeknek is) tisztában kell lennie azzal, hogy adatokat milyen szabályok között lehet tárolni, kinek lehet biztosítani hozzáférést, kivel osztható meg, illetve mikor és hogyan szükséges törölni.

⁵ A Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány állásfoglalása a tantermen kívüli oktatás videós számonkérési formájával kapcsolatban: <https://hintalovon.hu/hu/cikk/allasfoglalasunk-tantermen-kivuli-oktatas-szamonkeresenek-modjaival-kapcsolatban> (letöltve: 2020.04.06.)

⁶ <https://yelon.hu/szuloknek/8-fontos-digitalis-keszseg-a-gyerekeknek/>

⁷ Hasznos tippek: <https://yelon.hu/szuloknek/hogyan-posztoljunk-a-gyerekeinkrol/>

⁸ Hasznos információk elérhetőek: <https://www.digitalisgyermekvedelem.hu/tajekoztatok>

⁹ <https://yelon.hu/szuloknek/hogyan-beszeljunk-a-gyerekekkel-az-internetrol/>

¹⁰ 2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:12. § (1), a 2:14. § (1) és 2:54. §(2)

¹¹ <https://hintalovon.hu/hu/cikk/allasfoglalasunk-tantermen-kivuli-oktatas-szamonkeresenek-modjaival-kapcsolatban>

¹² Nemzeti Adattvédelmi és Információszabadság Hatóság állásfoglalása: https://naih.hu/files/Adatved_allasfoglalas_NAIH-2020-2888.pdf (letöltve: 2020.04.06.)

ONLINE SZEMÉLYISÉG

A gyerek személyjegyei, online térben mutatott viselkedése, tulajdonságai, profiljai a digitális térben.

- Az online személyiség alakítása szempontjából is fontos, hogy olyan programokat és alkalmazásokat használjon a pedagógus az oktatás során, amelyeknek a regisztrációs **korhatáránál** idősebb a gyerek, mert „az internet nem felejt”.

- A gyerek online viselkedését befolyásolja, hogy a számára fontos **referenciaszemélyek** (a tanár és a szülő is ilyen) milyen magatartásokat tartanak elfogadhatónak az online térben. Például a videomegosztás magas kockázatú a gyerek online biztonsága szempontjából, ezért csak kellő körültekintéssel kérhető a gyerektől. De fontos odafigyelni arra is, hogy sok felületen nem legális a tartalomstreamelés (adatletöltés), a képek/zenék letöltése és felhasználása nem jogtiszta, stb., ezért **tudatosnak és körültekintőnek** kell lennie a pedagógusnak, hogy minden esetben megfelel-e a jogszabályoknak az a tevékenység, amit a gyerekeknek ajánl vagy tőlük kér.
- A közösségimédia-felületeken **önálló profil** létrehozása¹³ erős hatást gyakorol az online személyiségre, ezért fiataalkorban (13 év alatt) egyáltalán nem ajánlott.
- Figyelmet kell fordítani arra, hogy a gyerek megismerje az **online viselkedés** alapvető szabályait¹⁴ (kommunikáció csoportban, kommenteléskultúra, online avatárok, alteregóhasználat stb.).
- Számítani kell arra, hogy családonként eltérő az **érzékenység** ebben a kérdésben. Ha tudatosabbak a szülők az internethasználatban,¹⁵ akkor kisebb eséllyel fognak a gyerek online személyiségét veszélyeztető tevékenységeket¹⁶ végezni (pl. nyilvános posztolás/túlposztolás a gyerekről¹⁷). Az ilyen pozitív szülői mintát tapasztaló gyerekeknél nagyobb az esélye annak, hogy a saját online magatartásukban, viselkedésükben megfontoltabbak, óvatosabbak.

¹³ <https://yelon.hu/2017/09/07/online-profil-vs-a-valosag/>

¹⁴ <https://yelon.hu/szuloknek/okostelefonok-okos-gyerekek/>

¹⁵ Hasznos tanácsok: <https://yelon.hu/szuloknek/hogyan-beszeljunk-a-gyerekekkel-az-internetrol/>

¹⁶ <https://yelon.hu/2018/03/10/biztonsagos-nethasznalat/>

¹⁷ <https://yelon.hu/szuloknek/posztolhatunk-e-a-gyerek-tudta-nelkul/>

DIGITÁLIS BIZALOM

Az online térben a tanár és a diák közötti kapcsolat alapja a kontrollt felváltó bizalom.

„Annak ellenére megbízunk a gyerekekben, hogy nem tudjuk mindig kontrollálni, hogy mit csinál.”

- A digitális oktatásban nem használható sikeresen a frontális oktatás, és a **kontroll** lehetősége erősen korlátozott, viszont erősíthető a diákok önértékelési, önálló feladatellátási, önreflexiós készségei és képességei.

- A feladatok kiadásánál és a feladat elvégzésél általános iskola felső tagozatától kezdve különösen nagy hangsúlyt érdemes fektetni a bizalmon alapuló **önállóságra**¹⁸ (amit kísér a tanár figyelme, és szükség esetén elérhető a támogatása) és a csapatmunkának.
- A tanulók közötti **differenciálás** most égetőbb fontosságú, mint eddig. Az eddigi oktatási formában esetlegesen valósult csak meg a valamilyen fogyatékossgal élő (vak, hallássérült, SNI-s stb.) vagy BTMN-es gyerekek differenciált oktatása. Ezek a különbségek most még jobban előtérbe kerülnek, láthatóbbá válnak az online oktatás révén – például jellemző, hogy ezek a gyerekek lassabban haladnak. A diákonkénti egyéni szükségletek kielégítése most még fontosabb nemcsak a haladása érdekében, hanem mert a gyerekközösségen belüli kiugró különbségek „jó talajt” jelentenek a bántalmazásnak.¹⁹
- Kisebb gyerekek esetében a feladatok meghatározásánál tekintettel kell lenni arra, hogy a **szülők** feltételezhetően aktív részesei lesznek az online tanulási folyamatnak (erre vonatkozóan igényfelmérést és időkalkulációt is érdemes végezni, ebbe a szülőket partnerként bevonni). Ilyen esetekben a digitális bizalomnak a tanár–szülő kapcsolatában is meg kell lennie.
- Az online órákra, megbeszélésekre vonatkozó **szabályokat** érdemes a gyerekekkel közösen kidolgozni és meghatározni, így betartásuk (és betartatásuk) is könnyebb. Egy ilyen „szerződéskötés” révén alkalom nyílik arra, hogy a biztonságról, erőszakról, viselkedési szabályokról stb. is beszélgetést kezdeményezzen a pedagógus.

¹⁸ <https://yelon.hu/szuloknek/lelki-epseg-tisztelet/>

¹⁹ A diákok közötti tolerancia erősítésére hasznos olvasnivaló (tanári kézikönyv is elérhető): <http://sokszinusegoktatas.hu/>

ERŐSZAKTÓL ÉS BÁNTALMAZÁSTÓL VALÓ VÉDELEM

Az online bántalmazás leggyakoribb formái: verbális erőszak, kiközösítés, érzelmi bántalmazás (a másik megalázása, kiszolgáltatott, lealacsonyító helyzetbe hozása), adatlopás, magánélet megsértése (jogosulatlan fotó-, felvétel-felhasználás), zsarolás, zaklatás, szexuális zaklatás.

- Az online erőszakot ugyanúgy és ugyanannyira **komolyan kell venni**,²⁰ mint az iskolaidőben az iskola épületében történő bántalmazáseseteket.²¹

- Számítani kell arra, hogy a távoktatás ideje alatt a gyerekek között már meglévő, korábban kialakult osztálytermi/iskolai konfliktusok az **online térben folytatódni fognak**, és emellett új esetek is keletkezhetnek.

- A gyerekek online erőszaktól és bántalmazásától való védelméért²² való **felelősség megoszlik**. Nem kizárólagosan a pedagógust²³ terheli: a szülőknek²⁴ fontos szerepük van benne, és maguknak a gyerekeknek is.
- Az erőszaktól való védelem pillérei: (1) a gyerekek **érzékenyítése**, hogy tudják és értsék, mi számít bántalmazásnak, hogyan előzhetik meg, és mit tehetnek, ha bántalmazást tapasztalnak²⁵ - prevenció; (2) felnőtt **figyelem** és azonnali **reakció** bántalmazás esetén – leállítást; (3) az esetek rendezése és **konfliktusfeloldás** erőszakmentes technikákkal, amiből az érintett gyerekek is mintát kapnak ahhoz, hogyan rendezhetik legközelebb maguk is így a konfliktusaikat – kezelés.
- A szülők és a pedagógusok készítsék fel a gyerekeket az online csoportokban, közösségekben zajló **kommunikációra** és az online platformokon való **közös munkára**. A gyerekek is hajlamosak arra, hogy írásban erősebben, durvábban fogalmazzanak, megosztóan viselkedjenek – ennek csökkentésére²⁶ tudatosan fel kell készíteni őket, hogy

²⁰ <https://yelon.hu/szuloknek/online-bantalmazas/>

²¹ Esettanulmány – Gyermekjogok az iskolai zaklatásban: <https://hintalovon.hu/hu/cikk/gyermekjogok-az-iskolai-zaklatasban-esettanulmany>

²² <https://yelon.hu/szuloknek/gyerekek-a-bantalmazoz-szerepeben/>

²³ <https://yelon.hu/szuloknek/kikozosites-iskolaban-mit-tehetunk-tanarkent/>

²⁴ <https://yelon.hu/szuloknek/mit-tehet-a-szulo-ha-kikozositik-a-gyereket/>

²⁵ <https://yelon.hu/szuloknek/bullying-a-szemtanu-fajdalma/>

²⁶ <https://yelon.hu/2018/11/17/ha-bantanak-banthatok/>

tudják és értsék, hogy mi megengedhető, és mi nem,²⁷ illetve érezzék, hogy akkor is van következménye annak, amit az online térben tesznek, ha azt ők nem látják.

- **A megfigyelők felelőssége:**²⁸ online bántalmazásnál különösen nagy szerepe van azoknak, akik közvetlenül nem vesznek részt egy konfliktusban, de látják, mi történik. Az ő felelősségükkel kapcsolatban érzékenyíteni kell a gyerekeket („cinkos, aki néma”).
- Az online erőszak nem csak gyerekek között, kortárs bántalmazásként²⁹ fordulhat elő. **Tanárok is megvalósíthatják**, és a gyerekek a **tanárok sérelmére is elkövethetik**. Az online bántalmazásról ezért is fontos beszélni az online osztályfőnöki órákon és azokon a tanórákon is, ahol a pedagógus azt tapasztalja, hogy ilyen előfordul (vagy a gyerekek arról panaszkodnak, hogy valamelyik pedagógus olyan fegyelmezési eszközt alkalmazott, vagy úgy kommunikált velük, amit megalázónak, lealacsonyítónak éreztek,³⁰ stb.). Az erőszakkal szemben zéró toleranciát kell képviselni, csak így lehet hatékonyan fellépni ellene. Az erőszak egyetlen formája sem megengedhető, és minden formája megelőzhető.
- A gyerekeket tájékoztatni érdemes arról, hogy ha betöltötték a 14. életévüket, akkor **büntetőjogi következménye**³¹ is lehet a tettüknek (rágalmazás, becsületsértés, zaklatás, magántitok megsértése, kényszerítés, zsarolás, gyermekpornográfia³²).
- Az online erőszakos és más szempontból veszélyes tartalmaktól való védelem fontos technikai feltétele, hogy legyen **szűrőprogram** azokon a digitális eszközökön, amiket a gyerek a távoktatáshoz használ.
- Magyarországon 173.000 **veszélyeztetett** gyereket tart nyilván a gyermekvédelem. Számukra a saját családjuk jelenti a legnagyobb kockázatot a bántalmazás, elhanyagolás és rossz bánásmód szempontjából. Ezért fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a pedagógusok és az iskolai segítő szolgálat gyermekvédelmi kötelezettsége távoktatás idején is fennáll. A pedagógusnak **jeleznie kell** az iskolai szociális segítő (vagy az iskolai gyermekvédelmi felelős) felé, ha egy gyerek esetében felmerül a bántalmazás, elhanyagolás vagy a családon belüli erőszak gyanúja.
- A gyerekeknek ismerniük kell azokat a fórumokat, ahol segítséget kérhetnek, ha erőszak vagy bántalmazás érte őket, illetve ha sértő, bántó vagy veszélyes tartalommal találkoztak

²⁷ <https://yelon.hu/2019/12/03/kikozosites-mit-lehet-tenni/>

²⁸ <https://yelon.hu/szuloknek/miert-nem-segitunk-ha-valakit-bantanak/>

²⁹ <https://yelon.hu/2016/12/01/mi-az-a-kikozosites/>

³⁰ <https://yelon.hu/2018/11/05/a-tanarod-sem-alazhat-meg/>

³¹ 2012. évi C. törvény 16. §

³² <https://yelon.hu/2018/05/26/a-meztelen-valosag-a-szextingrol/>

az interneten. A járványügyi vészhelyzet idején is folyamatosan működnek a Kék Vonal Alapítvány (kek-vonal.hu) ingyenes, anonim segélyvonalai (116-000, 116-111) és segítő e-mail-, illetve chatszolgáltatásai. Szintén anonim módon elérhető az internethotline.hu, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) által működtetett tanácsadó, jelző és segítő felület.

MAGÁNÉLET ONLINE VÉDELME

A magánélet a személy életének az a része, ami nem tartozik másra, kívülállóra.

- A távoktatással az iskola beköltözött a gyerekek és a tanárok otthonába, ami óhatatlanul magával hozta annak kockázatát, hogy **összemosódik** a magánélet és az iskolai élet. Ezért **tudatosnak** kell lennie a pedagógusnak abban, hogy jó példát mutasson (és őrizze a magánélete határait), illetve figyelembe vegye és tiszteletben tartsa a gyerek és családja magánéletét.
- Érzékenyíteni kell a gyerekeket arra, hogy **mire figyeljenek oda** egy online tanórához való (kamerás) csatlakozás esetén: hova üljenek, mi látható a háttérben, hogy vannak felöltözve, stb. Erre azért is fontos tudatosan odafigyelni, mert magas a kockázata annak, hogy a látott kép (szoba felszereltsége, rendezettsége stb.) alapján a diákok ítéletet alkotnak egymásról (ki mennyire jómódú, kire mennyire figyelnek oda, stb.), ami táptalajt adhat kortárs bántalmazásnak is a magánélethez való jog sérülése mellett.
- A magánélet védelmének másik dimenziója az **időgazdálkodás**: oda kell figyelni arra, hogy mennyire folyik szét a tananyagok érkezése a napon belül, illetve mennyi **időterheléssel** jár a kiadott feladatok megoldása: kisebb gyerek esetén/többgyerekes családban a szülőre milyen többlet terheket ró, milyen közreműködést vár tőle az otthoni feladatok elvégzése és/vagy annak felügyelete.
- Gyermekvédelmi szempontból fontosnak tartjuk kiemelni, hogy **privát felületeken ne** legyen kapcsolattartás tanár és diák között. Az online egyéni kommunikáció is hivatalos e-mail címen vagy olyan közösségi felületen történjen, ahol a chatbeszélgetés később visszanezhető. A telefonos egyéni konzultációt egyáltalán nem javasoljuk.
- A **fotó- és videokészítéssel** kapcsolatos megfontolásokat az anyag korábbi részében már felsoroltuk. A magánélet védelme szempontjából is fontos érv, hogy ha csak lehet (ha biztonságosan nem megoldható), kerüljük ezeket a beszámolási, számonkérési

technikákat, illetve ha sor kerül ilyenre, a gyerekekkel előzetesen végig kell beszélni, hogy hogyan tudja elkerülni, hogy túl sokat mutasson a magán- és családi életből.

- Az **érzékeny információk, szenzitív adatok** megosztását minden esetben kerülni kell, így különösen fontos a családi állapottal, helyzettel, vallási meggyőződéssel és hitgyakorlással, betegséggel, fogyatékkal, szexuális orientációval stb. kapcsolatos adatok nyilvános megosztása, hozzáférhetővé tétele.

ONLINE – OFFLINE EGYENSÚLY

Az online-offline egyensúly alatt azt értjük, hogy a képernyő előtt töltött idő összessége hogyan aránylik az azon kívüli idővel. (Képernyője van a tévének, telefonnak, laptopnak, táblagépnek, számítógépnek, okosórának.)

- Legyünk figyelemmel arra, hogy **mennyi online jelenlétet kíván** azoknak a feladatoknak az elvégzése, amit a gyerek kapott. Ebben fontos a tanárok egymás közötti kommunikációja, illetve a szülők–tanárok közötti kommunikáció.

- Az online tanulásra és az azzal összefüggő feladatok elvégzésére **képernyőhasználattal járó** időtartamok maximuma a nemzetközi ajánlások alapján:
 - 0–6 éves korban nulla
 - 7–9 éves kor között 2 óra alatt javasolt tartani az online aktivitást
 - 9–12 éves kor között 2–4 óra között
 - 12–14 éves életkorban 4 óra körüli időtartam a maximum
 - 14 éves kor felett ennél hosszabb ideig tartó online aktivitás is beleférhet

Ezek iránymutatások, amelyek követéséhez, tekintetbe vételéhez a szülők **együttműködésére, támogatására** is szükség van.

- A távoktatás erősen megnöveli a képernyő-**túlhasználat** kockázatát, kamaszkorban különösen. Sok múlik azon, hogy a távoktatás előtt mennyit használta egy gyerek a digitális eszközöket (mennyit „netezett”); hogy a gyerek családjában van-e kialakult internethasználati, -korlátozási gyakorlat; illetve hogy a szülők online dolgoznak-e (mert

ebben az esetben van egy tendencia arra, hogy jobban tolerálják a gyerek képernyő-túlhasználatát). Javasoljuk, hogy a tanárok rendszeresen konzultáljanak egymással (és ha lehetőség van rá, a szülőkkel is), jelezzék, hogy a kiadott tananyag mennyiben kíván online jelenlétet és képernyőhasználatot. A szülőknek is fokozott **odafigyeléssel** kell élni most és törekedni kell arra, hogy a képernyőhasználattal kapcsolatos szabályok, elvárások, keretek a gyerekekkel együtt legyenek kialakítva, és következetesen legyenek alkalmazva. Az online–offline egyensúlyért elsősorban a szülő felel. Fontos kiemelni továbbá azt is, hogy jelen helyzetben, a kijárási korlátozások és önkéntes karantén idején nem csupán a képernyőidő abszolút mértéke számít, hanem annak minősége is. Mivel a gyerekek el vannak zárva a kortársaiktól, meg kell adni nekik a lehetőséget arra, hogy telefonon, chaten beszélgetni, időt tölteni tudjanak egymással.

A PEDAGÓGUS BIZTONSÁGA ÉS JÓLLÉTE

A pedagógus biztonsága és jólléte alapvető fontosságú az iskolai ökoszisztémában. A tanárban lévő feszültség jó eséllyel megjelenik a gyerekek oldalán is. Tisztában vagyunk vele, hogy a jelenlegi helyzetben nagyon sok tanár kolléga örül, ha nem merül el, és a víz felett tudja tartani a fejét... Ebben a helyzetben még azt sem könnyű kiabálni, hogy „Segítség!”. Elképesztően fontos lenne, hogy a technikai segítségen kívül másfajta támogatást is kapjanak a pedagógusok és az iskolák. Ebben a fejezetben igyekszünk hivatkozni az általunk jónak és fontosnak tartott támogató tartalmakat, programokat, kezdeményezéseket is.

- A **reális célok** kitűzése nagyon fontos a pedagógus saját védelme érdekében. Nem reális most, a digitális távoktatás ideje alatt megtanítani azt, amit esetleg már tudniuk kellene a gyerekeknek. Nem reális most megvalósítani azokat a célokat, amikre esetleg nem volt eddig idő. A szintentartás, a kisebb lépésekben haladás és az online oktatással kapcsolatos készségek és képességek elsajátítása lehet egy reális pedagógiai célkitűzés része.
- Szükséges a **saját idő** védelme. A távoktatás ideje alatt sokkal nehezebb a munka és a magánélet egyensúlyának megteremtése, miközben talán soha korábban nem volt olyan fontos, hogy a tanár figyeljen a **saját jóllétére**, mint most (a megnövekedett terhek, elvárások és bizonytalan keretek között). A tanítással töltött idő pontos keretezése a gyerekek számára is fontos (és segíti őket), de így a pedagógus is jobban tudja védeni a saját, privát idejét. Javasoljuk az egyértelmű határok húzását (ki, hol, mikor keresheti a tanárt) és azok következetes betartását. A saját idő és a saját határok tartásában segíti a tanárt, ha nem marad egyedül, ha az iskola közös gyakorlatot alakít ki.³³
- Fontos a tanítási napon belül előre betervezett **pihenőidő**. Az otthonról dolgozó szakemberek gyakran küzdenek azzal a gondolattal, hogy ha online mindig jelen vannak, akkor látható, hogy „mennyit dolgoznak”.
- A saját szakmai, **pedagógiai elveknek** való megfelelés most is lényeges. A távoktatásban sok megszokott módszer és technika nehezen alkalmazható, újakat kell tanulni – azonban a

³³ Hasznos olvasnivaló: <https://hipersuli.hu/tavoktatas/tavoktatas-pedagogusoknak/>

pedagógiai alapelvek stabilak, és segítik a tanárt abban, hogy a változó keretek között is megtalálja a saját szakmai biztonságát. A fegyelmezés módjaira és lehetőségeire, a gyerekekkel való kommunikációra és a gyerekek motiválására biztosan új módszereket³⁴ is használni kell majd. Ezekről érdemes szakmai fórumokon is beszélni, eszmét cserélni.

- Fontos, hogy a **tanár ne maradjon magára** a nehézségeivel, legyenek rendszeres egyeztetések adott oktatási intézményen belül, ahol lehetőség van a kihívások és problémák konstruktív megbeszélésére. Támogatást kapjon ne csak IT-kérdésekben, hanem ha igényli, pedagógiai/módszertani területen is. A tanár helyzetét erősíti, ha az iskola is gyakorolja a digitális bizalom alapelvét, és a pedagógiai munkát sem a kontroll és ellenőrzés oldaláról közelíti meg és minősíti, hanem tartalmi szempontból.³⁵
- Alapvető jelentőségű, hogy minden kiegészítő**kompetencia**-kérdésben (pl. IT, távoktatás) adott legyen a segítségkérés lehetősége, valamint a hatékony, megfelelő és időbeni válasz és segítség.
- A **saját szükségletek asszertív kommunikációja** nagyon fontos a távoktatás idején, amikor a tanári közösség megtartó ereje, a tanárok közötti kapcsolat megváltozott.
- A saját intézménye **adattvédelmi előírásaival**³⁶ minden pedagógusnak tisztában kell lennie. Egyrészt mert ezek a rendelkezések őt is védik, másrészt mert be nem tartásuk esetén a tanárt felelősség terheli. Különösen fontosak azok a rendelkezések, amelyek az adatok tárolására, hozzáférhetővé tételére, megosztására és törlésére vonatkoznak.
- A pedagógus biztonságát szolgálja az általa használt online felületek **biztonsági beállításainak** ismerete, azok alkalmazása.
- Az online térben sok gyerek fogja megpróbálni, hogy a tanár kárára vagy a tanítás terhére olyan dolgokat tegyen, amivel a figyelmet magára vonja (ahogy a tanteremben is.) A gyerekek **érzékenyítése**³⁷ a biztonságos internethasználatra³⁸, az erőszakkal és bántalmazással szembeni zéró toleranciára³⁹ a tanár védelmét is szolgálja. Tisztában kell lenniük a gyerekeknek azzal, hogy mit okoz és mit idéz elő, illetve milyen felelősségük van

³⁴ <https://hintalovon.hu/hu/cikk/tanarkent-digitalis-osztalyteremben>

³⁵ Hasznos olvasnivaló: <https://digitalisjoletprogram.hu/hu/hirek/modszertani-ajanlas-es-online-felkeszites-segiti-a-pedagogusokat>

³⁶ 2018. május 25-től az általános adattvédelmi rendeletet alkalmazni kell, így minden iskolának kell rendelkeznie az iskolára szabott adattvédelmi szabályzattal.

³⁷ <https://yelon.hu/2020/01/25/a-gyerekeket-kuloneges-jogok-illetik-meg/>

³⁸ <https://yelon.hu/2018/03/10/biztonsagos-nethasznalat/>

³⁹ <https://yelon.hu/2018/11/28/aki-masokat-bantalmaz-az-buntetest-erdemel/>

akkor, ha titokban felvételt készítenek, jogosulatlanul szerzett vagy készített tartalmakat megosztanak, trollkodnak, beszólogatnak, stb.

- A tanár az online térben is **szerepmodell** és minta a gyerekek számára. Egyetlen tanárnak sem kell (és nem is szabad) eltérnie, ha a kárára online bántalmazást követnek el. Mindent meg kell tenni a **megelőzés** érdekében, és utána azért, hogy a tetteknek **következménye** legyen.
- A **szülők partnerként** való bevonása a távoktatásba alapvető segítség lehet a tanárok számára.

A SZÜLŐ BIZTONSÁGA ÉS JÓLLÉTE

Jelen szakmai segédanyag a pedagógusok számára készült, ezért a szülők biztonsága szempontjából azokat a kérdéseket szedtük össze, amelyek mentén egy tanár képet kaphat arról, hogy a szülő mennyire van jól, milyen segítségekre lehet szüksége, hogyan tud boldogulni a távoktatás ideje alatt megváltozott viszonyokhoz.

- **Elérhetőség:** A szülők dolgoznak-e? Eljárnak-e otthonról dolgozni, vagy otthonról végzik a munkájukat? Mindkét szülő elérhető-e a gyerek számára, vagy csak az egyik? Mennyire túlterheltek a szülők? Hány gyerekről gondoskodnak? Van-e idős hozzátartozó vagy olyan személy a háztartásban, aki a járványügyi veszélyhelyzet miatt fokozott kockázatnak van kitéve?

Ha a szülő(k) csak korlátozottan elérhetőek a gyerek számára, akkor az online biztonság szempontjából fokozott odafigyelés szükséges. A szülők támogatása ilyenkor akár az osztályközösségen, akár azon kívüli is nagyon fontos. Amennyiben mód van rá, segítséget kell nyújtani a szülőknek abban, hogy jobban jelen lehessenek a gyerekek életében – terheiket, leterheltségüket a távoktatás során fokozottan figyelembe kell venni.

- **Erőszaktól való védelem:** Kihez fordul a gyerek, ha bántalmazás vagy erőszak érte? A szüleivel bizalmi-e a kapcsolata? A szülők odafigyelnek-e a gyerek online biztonságára? Hogyan lehet kommunikálni a szülőkkel, ha a gyerek érintett egy online bántalmazásban (akár áldozati, akár elkövetői oldalon)?

Az erőszakkal szembeni zéró tolerancia⁴⁰ nem minden családban és szülőnél magától értetődő.⁴¹ Érdeemes ebben a témában online előadást szervezni, vonatkozó anyagokat megosztani, illetve jelezni, hogy a pedagógus/iskola hogyan és miként tud segítséget nyújtani a gyereknek/családnak, ha erőszak vagy bántalmazás történik.

- **Partnerség:** Mennyire érzi úgy a szülő, hogy az iskola és a tanárok partnerként kezelik?

A távoktatás idején a szülő biztonságérzetéhez nagyban hozzájárul, ha azt érzi, hogy az iskola és a pedagógusok partnerként kezelik. Fontos azonban kiemelni, hogy a szülő nem a

⁴⁰ Magyarországon zéró tolerancia van hatályban a gyermekbántalmazás és gyermekekkel szembeni erőszak valamennyi formájával szemben az 1991. LXIV. törvény 19. cikk, valamint az 1997. XXXI. törvény 6.§ (5) alapján.

⁴¹ <https://yelon.hu/szuloknek/megis-rendes-ember-lettem/>

gyereke tanára – és nem is várható el tőle, hogy az legyen. Súlyos szerepkonfliktus, ha a szülőnek közvetlenül és direkt módon részt kell vennie a gyerek oktatásában.

A rendszeres, egyenrangú kommunikáció; a nyitott kérdések feltétele; a szükségletek és igények megkérdezése alapvető fontosságú ebben a kérdésben ahhoz, hogy a szülő biztonságban érezze magát a távoktatásban.

- **Önállóság a távoktatásban:** A gyerek saját digitális eszközt használ-e? Van-e saját belépési lehetősége és profilja, ha a szülő készülékét használja? Mennyire ismeri, tudja a szülő, hogy mit csinál a gyerek a neten?⁴²

A távoktatás idején a szülő biztonságérzetét támogatja, ha kisebb gyerek esetén erősebb kontrollt tud gyakorolni a képernyő előtt töltött időre és az online zajló tevékenységekre. De azokban az esetekben, ha a gyerek és a szülő ugyanazon a digitális eszközön osztozik, ez lehet konfliktusforrás is.

Nagyobb gyerek esetén mindenképpen egyszerűbb a szülőnek, ha a gyerek saját felületeket használ. Ilyen esetben is támogatni kell azonban a szülőt abban, hogy kövesse a folyamatokat (nem a kontroll igényével, hanem érdeklődéssel és a részvétel szándékával).⁴³

- **Védett idő és tér a tanulásban:** A gyerek hol tanul a lakáson belül? Elkülöníthető-e a tanulási idő és a szabadidő? Elválasztható-e a szülő munkaideje és a gyerek tanulóideje? Mennyi részvételt igényel a szülő részéről a digitális oktatás?

A magánélet és a munka elválasztása, valamint a felnőtt tér-idő-figyelem és a gyerekekkel töltött idő szakaszolása fontos a szülő jólléte szempontjából. Sok esetben feszítő érzést okozhat a szülőben, hogy egy légtérben van a gyerekekkel egész nap, mégsem tud mindig rá figyelni. Az „együttlét” nem jelent minden esetben odafigyelést – és ez nem is elvárható. Érdeemes az online szülői értekezletek során lehetőséget adni a szülőknak, hogy a gyerekekkel való együttlét kapcsán a pozitív és a kihívásokkal teli tapasztalataikat is meg tudják osztani.

⁴² <https://gyerekaneten.hu/>

⁴³ Hasznos olvasnivalók: <https://digitalisjoletprogram.hu/hu/hirek/modszertani-ajanlas-es-online-felkeszites-segiti-a-pedagogusokat>

MELLÉKLET

A TANTERMEN KÍVÜLI OKTATÁS SORÁN HASZNÁLT FELÜLETEK REGISZTRÁCIÓS KORHATÁRA

	Regisztrációs életkor			
	13 alatt	13	16	18
Discord		x		
Facebook		x		
Messenger		x		
Jigsaw Puzzle		x		
Jamboard		x		
Skype		x		
Quizlet		x		
Viber		x		
Webex (Cisco)		x		
Google Gmail			x	
Google Classroom			x	
Google Hangouts			x	
Moodle			x	
Kahoot			x	
Slack			x	
WhatsApp			x	
YouTube			x	
Microsoft Teams				x
Microsoft OneNote				x
Wordwall				x
Zoom	Korhatár nélküli használat			
Seesaw	Korhatár nélküli használat			

Webex (Cisco): 13 éves kor alatt kizárólag szülői engedéllyel használható.

Google Gmail: 16 éves kor alatti gyerek a Family Link alkalmazással használhatja a Google által nyújtott szolgáltatásokat.

Kahoot: 16 éves kor alatt bizonyos funkciók nem elérhetőek, használata azonban megengedett.

YouTube: Saját csatorna indítása, bizonyos videók megtekintése csak 18 éves kortól.

Microsoft Teams: Önálló regisztráció 18 éves kortól. 13 évet betöltött gyerek már engedély nélkül használhatja a szolgáltatást, azonban a használathoz még szükséges egy kapcsolt felnőtt fiók. 13 éves kor alatti gyereket csak felnőtt regisztrálhat egy hozzá kapcsolt felnőtt fiókkal.

Microsoft OneNote: A regisztrációra itt is a Microsoft szabályai érvényesek. A OneNote használata egyébiránt 10 éves kortól ajánlott.

Wordwall: A diákok saját e-mail címükkel használhatják a felületet, regisztrálni azonban csak 18 éves kortól lehet.

Zoom: Használni – meghívással – korhatár nélkül lehet, regisztrálni azonban csak 18 éves kortól.

Seesaw: A diákok saját e-mail címükkel vagy speciális kóddal használhatják a felületet.